Србобран излази средомъ, петкомъ и недельомъ.

Предплату примаю све ц. и кр. поште познати скупительи и уредничество (грчка улица, у кући брой 1419).

Рукописи не враћаю се натраг.

СРБОБРАН.

Предплатне цене у аустр. вр.
на три месеца . . . . 3 ф.
на по године . . . . 6 ф.
на годину . . . . . 12 ф.
За огласе плаћа се за оно место, кое еданъ редъ изъ петита заузима за сваки путъ по 8 новчића, и сваки путь по 30 новч. штемпларине.

Год. II. У Новомъ Саду, у неделю 28. Октобра 1862. Брой 102.

182

Источно питанѣ у години 1840. и 1862.

од Ст. Маркъ Жирардена.

(Продуженъ.)

Поступакъ са истокомъ имао би по мнѣнию енглескомъ и турскомъ, кои се међусобно подуширу, слѣдећи бити. Турци кажу: Сваки покреть христянскога елемента опасанъ е за целокупность Турске; Енглези: Ко е опасанъ целокупности Турске, тай баца Европу у грдне сударе. Дакле се христяни несмеду мицати! И зато прете турски топови у Београду народноме животу Срба, глави кнеза и конзула, кои су код нѣга опуномоћени. Кадъ оно пре негди Турци бомбардоваше Београдъ збогъ неке полицайне ствари, Срби протестоваше, а порта се позва на целокупность свое државе. Врло е то лепо чути кадъ се каже: Србия има автономни обстанакъ, готово е независна, Европа ямчи іой то станѣ, али све то губити се мора предъ енергичкомъ речи: Целокупность турскога царства.

Начело целокупности турскога царства значи то, да ни една европска сила не сме кою часть одъ нѣга очупати. Целокупность турске е истина гарантирана у уговору одъ год. 1856. али у тимъ многимъ питаньма коя се изродише неради се о целокупности Турске, него о абсолутной сили султановой, а ова ние гарантована.

Я се врло чудимъ што се здрава свест ние до сада противна показала источной политики дипломата. Има већъ двадесетъ година како Енглеска све турске процесе води. Она е год. 1840 добила процесъ противъ Египта, год. 1856 после двогодишнѣга рата противъ Русие, год. 1861. иротивъ Француске у Сирии. Сада мислио би човекъ да Турска после толикихъ добивенихъ послова мора яча бити — али ние тако. Што е Турска енглескимъ рукама добила, то е опетъ своимъ собственимъ изгубила. Ко на примеръ неби мислио да ослобођенѣ од рускога покровительства, кое е Русия себи уговоромъ ункиярскелескимъ придобила, неће постати еромъ прерођеня за Турску? Па е ли постала силния и слободоумния? Ние! Руске преваге нема више у Цариграду. Па шта е добила Турска тиме? Она не умире одъ ове или оне болести, него умире сада одъ слабости. Лордъ Палмерстонъ се на ново за Турску заузео противъ Срба и Црногораца, опетъ е по милости енглеской христянско становништво мусломанима жртвовано, па е ли Турска постала способния за животъ? Ние, али е христянско становничство, кое сигурну будућность истока сачинява, оштећено. Гвизо вели у своимъ знаменитостима о моменту, кад е уговоръ одъ 3. юлия 1840. склоплѣнъ: „Француска политика у истоку обима све интересе нѣгове, а особито нѣгову будућность. Ми смо остали верни нашой главной мисли. Ми смо хтели одржати турско царство а уедно подпомагати основе кое су одломци нѣгови за нову државу положили. Ми смо бранили Турке одъ Руса, али и христяне одъ Турака Енглеска политика е била едностазвия, била е скоро исключиво управлѣна на едну цѣль и прорачунѣна само на найближу будућност. Енглеска е увекъ гледала да само Турску у Азии и Европи одбрани од унутрашньихъ и споляшньихъ опасности.“ —

Ова слика политике обе велике западне силе данасъ е иста она као и год. 1840. Француска се преварила онда очекиваући од мусломана цивилизацию, али Енглеска се непрестано варала, мислећи да може турско царство одржати. Француской ние требало много времена да свою погрешку увиди, а Енглеска е имала 20 година времена да свою увиди. Како се може Енглеска іошъ и данасъ одъ илузия варати? И е ли та система достойна едногъ великогъ народа, да се разслабленю неизлѣчиве државе невешта чини и да христянско становништво на нискомъ степену културе и слободе држи?

Но ипакъ се нађе у слободнимъ државама когодъ да за истину говори. У месецу марту 1861. говорио е лордъ Грей у дольнемъ дому: „Ратомъ за целокупность и независность Турске знатно смо ми нашъ народни дугъ и порезъ умножили, а Турска стои еднако іошъ поредъ понора са войском коя се нигде не налази него на папиру, са празномъ благайницомъ и невалялом управомъ. Я желимъ да комора ни еднога милиона неодобри више за трудъ да се обстанакъ Турске продужи. Држи се, да смо ми примили на себе емство да Турску одъ унутрашньихъ немира штитимо; надамъ се да ми нисмо ништа гарантовали. Наша гаранция се по моме мнѣнию распростире само на то, да Турска неће постати играчка своихъ суседа. Ако она падне збогъ собствене немоћи, онда не може бити нашъ задатакъ, ди іой црвоточно биће нѣно одржимо.“

То беше резултатъ уговора одъ год. 1840. после двадесетогодишнѣгъ искуства. За Француску губитакъ кои се све више окреће добитку, а за Енглеску успехъ, кои све већма постае на губитакъ наликъ.

Не могу далѣ сравньивати источно питанѣ у год. 1840. и 1862. а да не споменемъ битну разлику ньихову. Године 1840. било е іошъ истока, било е Турске и турске владе, а данасъ нит' постои турска влада, нити Турска, *данасъ е истокъ само енглески и надъ ньиме господари едина енглеска влада.* Я врло слабо маримъ за Турску, да би се збогъ нѣ жалостио, него желимъ само што се данасъ морамо у истоку борити са Енглезима, у место са Турцима. Енглеска е животна сила Турске, нѣна смрт због споляшнихъ узрока препречуе и нѣна самрт тако рећи овековѣчуе се.

Кадъ би я самъ тако о истоку мислио, могло би ми се рећи, да немамъ право; али нема на западу ни еднога публицисте, кои ние мога мнѣния, нема християнина у Турской, био онъ грчке или латинске вероисповести, кои незна да Турска *само чрезъ Енглеску и за ню постои.* Мано вели у своіой кньизи: „L' Orient rendu á lui meme:“ „Истокъ е по имену турски, а у ствари е енглески. Земледѣлство, финансия, трговина, управа, све е у рукама великобританскихъ „проконзула.“

Я не познаемъ, вели Мано далѣ, никаквога варварства нити тиранства, кое неби иляду пута већма волео одъ орукавиченогъ покровителства центалмена кабинета енглеског.“ И заиста, сурово али немоћно тиранство, кое може сваки данъ умрети, треба предпоставити орукавиченом покровителству кое не слаби нити умире. Кадъ би Енглеска Турску сасвим пода се узела, као што е са Индиомъ учинила, кадъ би султана у пензию метнула и одъ свию послова владе решила га, я би такву промену одобрио. Међународно право би тиме повређено било, европско равновесие поремећено; али то е ништа, кадъ човечность добия. Француска би тиме упливъ свой у истоку изгубила а то би мени ка Французу жао било; али као христянинъ и човекъ морао би се радовати, видећи сурово тиранство заменѣно правилномъ и толерантномъ владомъ. Кадъ би одъ мене зависило направити одъ Маћедоние или Бугарске, одъ мале Азие или Сирие, последнѣ енглеско грофство, па ма морао Ватерло и Трафалгар прославити, мислите да би се я и найманѣ устезао толике яде са тимъ великимъ добромъ заменити? Я неби достоянъ био христяниномъ се назвати, кадъ би се одъ овога светога дѣла народнимъ двоумленѣмъ уздржати дао.

Али до тога іошъ ние дошло. Енглеска неће одъ Турске грофство да начини, она неће да направи одъ отоманскогъ царства ново индиско царство. Турска лежи сувише близу Европе; анексия нѣна могла би велике силе увредити. У удалѣной Индии, где нема суседа, нема супарника нити мотриоца, могла е Енглеска све удесити како іой е воля. На Босфоръ е сувише много очию управлѣно. Пречe ли ове очи Енглеску у чему? Не! субтилно господство Енглеза у истоку много е болѣ одъ онога у Индии. Енглези владаю надъ Турцима, а Турци баратаю са христянима. За ово последнѣ ме е жао. Я би желио да Енглези у Турской надъ свакимъ владаю, да баръ цивилизация добие оно, што е политикомъ изгублѣно.

Субституция Енглеске у истоку е положай ствари саевимъ изменила. Догађаи не иду више своимъ наравнимъ путемъ, кризе истока неналазе тамо више свой край. Египетъ, Сирия, Ливанъ, Грчка, Србия, Црна Гора, немаю више гледати на Цариградъ, него на Лондонъ. Црногорци би Омерпашу побѣдили, Србиянци би Турке потукли, Грци би неколико острова у архипелагу освоили били, да нису иза побѣђенихъ Турака непобѣђени Енглези стояли. Турска е изнашла тайну да исто онако силна буде као у 15. и 16 столећу, то есть: ништа по себи самой, него све чрезъ Енглеску. Цели истокъ е слабъ, мусломански зато што е на самрти, а христянски зато, што се текъ рађа. Оба ова елемента у истоку, да се оставе себи самим били би прилично еднаки у снаги. Посредованѣ Енглеске раздрло е равнотежу, Енглеска е снагу свою Турцима позаймила. Єли то праведно? или єли то слободни течай ствари? Често самъ осећао наклоность источнима рећи: Ви сувише рачунате на Европу, ви тврдо држите да ће Европа морати будућность вашу створити. Будите сами господари надъ судбиномъ своіомъ, радите сами за себе. — Данасъ пакъ би могли они одговорити, та само кадъ би насъ ви пустили да радимо и кадъ неби руке и ноге везали. Нека намъ нико не помаже, али нека насъ нико и не пречи! Нетреба интервенцие за насъ, али не треба ни противъ насъ! Кадъ би се само Европа уздржала одъ умешаня било у доброй или злой намери!

Незнамъ да ли се не варамъ кадъ држимъ, да би сада при новомъ положаю ствари у истоку, кои е умешанѣмъ Енглеза постао, устанакъ Грка, или утемелѣнѣ сѣдинѣнихъ подунавскихъ кнежевина, автономия Србие, или quasi — независность Ливана, могућни били. Енглеска би се у име целокупности турскога царства противила, а Европби морала попустити, не збогъ разлогахъ, кои ни найманѣ не стое, него збогъ адвоката, кои е силанъ.

Држи се да е источно питанѣ одъ времена париског уговора поступило, еръ су политичка и верозаконска права християна у истоку први путъ у европскомъ уговору спо-

менута. Истина, париски е уговорь добаръ био за христяне у истоку и да би се добра воля у дѣло привела, би съ едне стране, као што кажу на користь христяна издатъ хатхумаюмъ, а съ друге стране неки зборни судъ устроенъ, да распре кое се породиле буду решава.

Али хатхумаюм ние никада у дѣло приведенъ, а найважния точка нѣгова съ коіом се християни у войничку службу позиваю, преобраћена е у неки порезъ. Тимъ чланком се хтела видиво равноправность међу мусломанима и християнима увести, а порта е одъ нѣга направила видиву неравноправность и християне е новимъ порезомъ обтеретила. Европа на ту поругу ние ништа рекла, коя е у хатхумаюму била. Я сам морао сам себи рећи да источно питанѣ тиме не само да ние напредовало, него натрагъ пошло. А оно што се одъ тога доба догодило, подпуно е оправдало мой стра.

Какавъ е упливъ имао европски амфикционатъ, кои у Цариграду постои? Будући е у нѣму Енглеска господарила, то се она само држала плана, да споляшню рештаурацию турскога царства изведе. Она е Ливанъ подвргнула турскимъ властима; она е независность Црне Горе преобратила у сизеренство султаново, и упутила се да Србию подъ ауторитетъ порте доведе — и све то у име целокупности портине. Ова држава заиста нема право што неће да ступи у европски концерт, она незна шта би тиме могла добити. Прво би задобила право да хатхумаюмъ ни у едной точки не мора у дѣло привести. Кадъ би се она била према едной држави, било Француской или Русии, да декретъ тай у дѣло приведе, била би принуђена обећање свое испунити. Ала обвезность према свима шест силама не веже е, ерь ние никоме могуће искати да се испуни.

У некой басни среднѣга века приповедаю: добродѣтелна една жена имала е обичай свою краву сваки данъ кадъ е на пашу истеривала едноме светцу препоручити, и светацъ е краву увекъ сачувао одъ куряка. А едапутъ препоручи она краву свою свима, и тай данъ поедоше іой краву куряци. Ерь, вели басна, сваки чуваръ е рачунао на другога да ће овай чувати.

И испуненѣ хатхумаюма е препоручено свима чуварима т. е. свима европскимъ силама и то истимъ успѣхомъ као и она крава.

Хтео самь карактеристични значай истока навести, пре него што ћу на поединости преći. А сада погледаймо нѣне найзнатние части, или просто говорећи, погледаймо тужбе Срба Црногораца и християна у Сирии. Предметъ тужбе е свуда еданъ исти. Нови истокъ, християнски, гледи да турски истокъ надвлада, Еданъ судацъ решава распру, своіомъ предрасудомъ противъ будућности заузетъ за прошлость, на штету християна а у корусть Турака — тай судацъ е Енглеска.

(Продужиће се.)

ДОПИСИ.

а. Изъ Сомбора 25. Окт. Хитимъ вамъ одавде лепъ гласъ явити, кои ће не само све потребите предуготовнике за учительско звание, него и свакогъ приятеля народне просвѣте яко обрадовати. Високопреосв. господинъ епископъ **Платонъ,** покланя, докле живи, савъ приходъ свой изъ сомборскогъ протопресвитерата на издржаванѣ сиромашнихъ препаранда. Ви не можете себи представити, колико е добро нашемъ учительскомъ заведению томъ задужбиномъ учинѣно. Препаранди су већиномъ одъ потребитихъ родителя и съ великомъ мукомъ или болѣ рећи борећи се непрестано съ материялнимъ потребама, преправляю се за преважно учительско звание. Задужбиномъ г. епископа **Платона** та се борба и патня знатно олакшава. Садъ би требало, да се на ту цѣль установи одборъ, кои ће манипулациомъ точно и савѣстно управляти. да би конвиктъ у Сомбору налик на онай у Карловцима, ако и у малом, што пре у животъ ступио, кои да би дугогъ века био, Бога молимо, да намъ митроносни добротворъ дуго живи, кои у неувели венац свой, овомъ новомъ задужбиномъ новъ цветъ уплете, коимъ ћемо се ми поносити, а препарандии србской у Сомбору боля будућность отворити.

С. Рума 25. Окт. Пре некогъ времена читасмо у С. Дневнику, како у Иригу римокатолички Свештеникъ, кои е Србинъ римокатоличке вѣре, србску децу изъ римокатоличке школе наполѣ тера. Данасъ вамъ имамъ явити, како и у Руми, средишту србског Срема, ни найманѣ нема изгледа, да ће се кадъ ова два едноплемена и еднокрвна народа искрено и братски сложити и любити. А ко найвише стои томе на путу, интолеранция оних, кои су найвише позвани, да любавь међу народом преповедаю, интолеранция римокатоличкогъ свештенства и презиранѣ свега оног, што се наше вере и наших слова тиче. Ако и о овоме сумняте, нека васъ увери следећи догађай, кои сам я изъ самих уста младоженѣ чуо: Србинъ еданъ хтеде да у брак ступи са некомъ Румлянкомъ, коя е римокатоличке вере била. Онъ одъ свога пароха однесе римокатоличкомъ свештенику дотично писмено извѣстие, наравно србски и кирилицомъ написано. Парох примивши у руке то, чим види да е србски и кирилицомъ писано, врати му натрагъ съ речма: да онъ турски не разуме. Ето вамъ извиканогъ братинства! Любопитльивъ сам знати, шта ће на то казати далеко чувени Славофилъ г. епископъ Штросмаеръ. Башъ кадъ самъ писмом овимъ готовъ био дође ми „Видов данъ", у коме дописиик бечки између осталога явля, да е начелникъ хрватскославонске и далматинске канцелариe господинъ Мажураниħ своимъ чиновницима издао налогъ, „да у руску капелу и у кафане, у коима се Срби састаю, не смеду ићи". Ово кадъ сам прочитао, стала ми е паметь; я нисамь могао моимъ очима веровати. Ако се ово обистини, онда съ Богомъ братинска любав и слого! Боже мой, помислим у себи, шта е наш народъ тако яко згрешио, да га и съ оне стране съ кое би требало ватра да грее, немилице ледъ бие!

Ѳ. Београдъ 25 окт. Одъ неког времена, имено после мира са Црномъ Гором и Србиомъ учинѣногъ, (кои неће дуговечан бити,) почеше Турке на све стране по новина хвалити, како су они срећни са хришћанскомъ политикомъ европских дворова, а особито са приятельствомъ енглескимъ. Али кадъ човекъ изближе њино станѣ промотри, онда се увери, да имъ нема чему завидити; ер имъ голотиня и сиротиня на све стране вири. — Омер-паша съ Црном Горомъ воюћи потроши толике милионе турске или болѣ речи енглеске, пакъ опетъ войска турска одъ више месеци ни е плате свое добила. Текъ што се съ Црном Горомъ и Србиомъ у полу миръ учини, букну у Грчкой и на граници Турской революция, коя е одъ много нећег замашая, него што се по новинама говори. Туска, коя е пре месецъ дана мислила, да већи део свое црногорске войске разпусти и државне трошкове умали, збогъ коих е она већ готово до банкерота дошла, садъ е наново принуђена велику войску подићи и на границу грчку ставити, да се ватра изъ Грчке не би у туреке провинциe пренела.

Докле ће она болестна помоћу еропских лекара моћи животарити, не знамъ: али она не може овако дуго обстати; него се мора или преобразити или пропасти. — Чуйте садъ едну ванредну новост:

Уредникъ „Срб. Дневника" г. Јован Ђорђевић, кои е досад свагда правительство србско грдио и явно у своме листу већма опадао, него икои турски лист; човекъ кои е и самим пасквилама противу нашег правителства у своме листу сваком приликомъ места давао; тай е човекъ имао образа ових дана доћи у Београдъ. Као што чуемъ, дошао е, да измоли допуштенѣ, да може српско новосадско позоришно друштво овде неколико представляня давати. Дотична му е властъ явила, да е србско позоришно друштво у Београду добродошло, али г. Ђорђевић, као приятель бунтовника и пасквиланта, да се изъ Беорада има за два сата чистити.

Угарска.

Пешта 23. окт. „Пешти Напло" доноси на челу свога листа следеће изясненѣ Франѣ Деака: бечка „Преса" 13. окт. саобштава еден чланакъ подъ овимъ насловомъ:

„Знаци живота партае Деак." Я нећу садржай овога чланка пресуђивати, али на мене односеће се потврђиванѣ сачинителя немогу безъ одговора пропустити: да у „П. Н." ниеданъ важанъ чланакъ не изађе, докъ га еданъ клубъ подъ моимъ председництвомъ не пресуди и не одобри. Ово е тврђенѣ неистинито. Я никакаъ клубъ непознаемъ кои би се съ предходномъ ревизиомъ чланака „П. Н." занимао, зато нити сам я председникъ, нити сачланъ таквогъ клуба или како му драго названогъ друштва био. Ова погрешка спомоћника „Пресе" и зато ми е сасвимъ неочекивана била, ерь е у Пешти обште познато, да я сваке године летнѣ и есенѣ месеце на полю у предѣлу кои одъ железнице далеко одстои, проводимъ, и текъ се съ концемъ Октобра, као што и ове године би натраг враћам. Па башъ да хоћу, неби могао изъ таке дальине, било као сачланъ, било као председникъ клуба, или као приватанъ, чланке „П. Н." съ позорности пратити.

Франя Деакъ."

Аустрия.

Последньи министарски совѣтъ одъ 15. Окт. подъ председаванѣмъ цара, занимао се, као што „Мер. Корр". особито тимъ, како би се кућа посланичка са господскомъ у определеню финанційскогъ закона за годину 1862. изедначила. По томе, шта се ту сбивало, не могу феудалци много рачунати на подпору одъ мѣродавне стране. У Австріи не иде стварь као у Пруской. Одъ присутствующих министра исяснише се грофъ Рехбергъ и г. одъ Шмерлингъ, да се ни у чемъ не треба попуштати. Али воени министаръ грофъ Дегенфелдъ рече, да е онъ уверенъ, да се съ посланичкимъ домомъ врло лако радити дае, и жао би му било, ако би се сбогъ тако незнатне сумме сукобъ породио. Већина министра пристане нузъ военогъ министра, пошто се одъ нѣговогъ величества важне речи о постояню и развитку нашегъ уставногъ живота изрекоше. Грофъ Рехбергъ предъ очи ставляше догађае у Пруской и противно доказиваше, али не могаше своимь мнѣниемъ продрети. Закони, кои су крозъ обадва дома прошли, скоро ће се поднети, да се одобре.

СТРАНЕ ЗЕМЉЪ.

Француска.

Изъ **Париза** одъ 21. являю, да у колико изборъ краля грчкогъ одъ покровителнихъ сила зависи, то е савъ изгледъ да ће кнезъ Ипсиланти бити. Ерь само нѣговъ изборъ биће у станю край распрама учинити, кое су досад међ европскимъ дворовима биле; конвенцию од 1832. безъ повреде одржати, и Грке задовольити, а чрезъ то землю толико колебану у сталность поставити. Све ове користи, кое ће отуда произтицати што ће се Ипсиланти на престолъ попети, знала е енглеска влада цару Францускомъ тако представити, да е у толико више истина, да ће Грк обудоволѣнъ престолъ заузети, у колико никаквогъ изгледа за херцога Лайхтенберга нема. Кандидация талиянскихъ кралѣвића ние у интересу ни Енглеске ни Француске, ерь би се тимъ успѣхомъ Италия осилила и миръ европски био би у опасности — бояти би се било, да се война са Аустриомъ не започне, за кою, неби Талияни дозволенѣ изъ Париза и Лондона тражили. Шта више, кажу, да е Енглеска Ипсилантию и новаца понудила, ако ихъ требуе.

У вишимъ политичнимъ круговима држе, да е немогућа конференция, да грчке ствари у ред доведе, почемъ су се покровителне силе за начело немешаня изясниле. Премда е Друенъ де Лии противъ свега, што се путемъ дипломатскимъ не свршуе. Овде се мисли, да е Канарис, кои главну улогу у грчкомъ покрету има, руско-француском упливу наклоненъ.

Стварь е ясна да се царица Евђения у све политичне послове меша; тако е у Мехику за-

ступнике реакциє Алмонту и Адмиранду подпомагала; тако се за папину световну власть заузимала, и у многомъ коєчему противъ собственихъ интереса чинила. Но извесно є то, да є вицеадмирал Жириан де ла Гравиєръ о противномъ уверио, и у Мехику свакой промени политике би ће царъ одсудно противанъ.

Италия.

Изъ **Турина** пишу „Ванд,“ одъ 18. Октобра. у Ђенови є одъ неколико дана услѣд изричногъ одобреня владе отворена канцелария, где се могу млади люди за путованѣ у „стране зенлѣ“ приявливати и уписивати. Путованѣ то ние ништа друго, но експедиция у Грчку, а ти млади люди су бивши Гарибалдови добровольци Одъ њи ће се на скоро неколико стотина из Анконе управо у Пиреу на путъ кренути, и маиоръ Гвартале кои ће и предводити, очекує само точние и болѣ вѣсти из Грчке, па да своє момке тамо води. У министарству споляшни послова се услѣдъ грчкогъ покрета яко ради Знам поуздано да є кабинетъ намеранъ скоримъ учинити енергичке кораке збогъ кандидациє войводе одъ Аоста, и да се усиляваю за то Француску придобити. Ко зна, можда ће тимъ догађаєм римско питанѣ наеданпутъ сасвимъ други правац добити. — Законски предлози, кои ће првим саветованима коморе поднети, односе се на мобилизиранѣ народне гарде и на рекрутиранѣ 30.000 поморски войника, коє є већ одавна предложено било; далѣ ни подизанѣ и повећанѣ војнички простаништа, арсенала, на грађенѣ бродова, оборужанѣ народно и т. д. — „Монархия“ саобштава писмо талиянскога свештенства на папу, у комъ се оваи моли да се светске власти одрече.

Турска.

Цариград, 13. Окт. Цео се Стамбул слегао данас у Аксераиль (єдан четврт вароши,) да види како ће се величаствена чесма из мркога мермера отворити, кою є мати султанова дала правити, и коя є и сама при той свечаности била. Из двадесет лулица тече данас овде место воде ружобойни мирисави шербет, а то є поглавити узрок, да су толики любитељи турскогъ нектара амо нагрнули. Толико є люди а особито жена и деце било, да є полиция употреблѣна морала бити, да се око чесме редъ уздржи. Таи дан могло є сто хиљада ока шербета истећи. Ова є чесма права благодет за Аксераиль, кои є сад на ново сграђен, почем є 1856. од пожара страдао, и у ком лети пиђа вода усане. Султана Валида врло є милосрдна, она є дала и за сиротиню — жене и децу хилядама хљина начинити и поклонити им. Кажу да є и Султанъ према сиротиньи душеван, и зато є од ове поштован и любљен.

Сутра трупе и цивилни званичници плаћу за м Август примаю.

Омер Паша, сад є јунакъ дана. Министри и Паше посѣћую га често. Говори се, да га мисле за ратног министра метнути, но болѣ извештени оваи глас опровргаваю, будући Омер нема довольно знаня и способности коя би у администраціи нуждна била, па би место да подигне и устрои. и оно растроио, што сад постои.

Министар финанциє Невресъ Паша зачудио се, кад є видио колико се іош войсци остатка плаћати има, коя на заповестъ султанову подпуно намирена бити мора. За времена црногорског рата, искао є Омер непрестано, и милион за милионом летили су; па одкуд да их има, кои за двадесет и два месеца плаћу примили нису! Овде се запитую: па куд су ти новци? Єр су често ратници у свему нужду трпили.

Романия.

Букурештъ 13. окт. Догађаи у Грчкой и насъ овде яко занимаю. Ми смо комшие, а и етнографично (по повѣстници) доста срођени. Као што є познато, овде живе многи Грци, кои су у непрестаномъ дослуку са своіомъ отачбиномъ. Ми смо овде давно знали да ће се то за Отоном догодити. Адреса овдашньихъ Грка на сенатъ, ясанъ є доказъ томе. Сви грчки листови, кои у Трсту, Бечу и Лондону излазе, а особито „Египтис“ изъ Александриє, нису таили, да Отоновой влади мора скоро крај бити. Но то є чудо, да Ото на ове гласове ние више позора обратио. У Атини излазећи листъ „Евномия“ донео є єданъ чланакъ подъ именомъ „болесть“ кои є на министарство управаѣнъ био, и унапредъ рекао шта ће се догодити. Али влада Отонова ние хтела за обште мненѣ да зна.

Кнежевскимъ декретомъ постао є Александаръ Стеванъ Капаргию министаръ явногъ дѣлованя а уедно ће одправляти послове и министарске контроле. Министарство явногъ дѣлованя било є досадъ поредъ своГъ великогъ иметка у врло хрђавомъ станю. Место да су се друмови оправляли, градиле су се куће за путоградје, а друмъ у Ђурђево и тд. прекиде се у пола раднѣ. Да ће подъ овимъ приятелѣмъ бояра болѣ бити, мало ко верує, премда є ова струка явне службе за насъ далеко важния, него искићена министарства споляшньи дѣла и войне.

Садъ намъ башъ єдна обява министарства споляшнихъ дѣла на знанѣ дає, да є аустриска влада на угонъ рогате марве контумацъ на десетъ дана наредила.

Грчка.

Први указъ провизорне владе у Грчкой овако гласи.

Централна влада Грчке.

Хелени! Желѣ народа милошћу су божиом испунѣне. Народъ и войска єдногласно су династию Отона збацили, и провизорну владу састоєћу се изъ грађана Димитрия Булгари, Константина Канарисъ и Бенецела Руфу поставили.

Атина 10. окт. 1862.

Предсѣдникъ Булгари.

Декретъ: Неволѣ отачбине престадоше. Све провинциє кралѣвине и главни градъ у савезу съ войскомъ учинише имъ крај. Као єдногласно заключенѣ грчкогъ народа изявлює се и декретує: кралѣвство је Отона збачено. Вицекралѣвство краљице Амалиє збачено є. До сазиваня конштитуюће скупштине поставля се провизорна влада; коя се изъ овихъ грађана састои: Димитриє Булгари предсѣдникъ; Константинъ Канарис и Бенецело Руфу.

Конштитуюћа народна скупштина одма ће се сазвати, да владу уреди и да суверна избере.

Живио народъ! Живила отачбина!

Дато у Атини, године 1862. 10. октобра.

(Ванд.)

Законъ о црквенимъ властима православне вѣре у Србии.

(Продуженѣ.)

Архиєрейски саборъ и архиєреи.

Архиєрейски саборъ.

Основна правила.

§. 75. Архиєрейски саборъ єсте найвиша црквена власть, установлѣна поради тога, да руководи црквомъ и свештенствомъ сходно правцу православне вѣре, и да се стара о издаваню за то потребни наредба, правила и узаконеня.

§. 76. Ова правила издає онъ конзисториями епархиискимъ и апелаторииской.

§. 77. Архиєрейски саборъ односиће се, у потребнимъ случаєвима, државномъ правительству преко министерства просвете и црквени дела, као што ће преко њега и примати све оно, што правительство нареди и узакони за цркву и свештенство, било по предлогу архиєрейскогъ сабора, било само одъ своє стране.

§. 78. Архиєрейски саборъ имаће свой печатъ, кои ће бити повећи одъ печата апелаториске конзисториє. На средини печата биће грбъ Србиє и знаци православни архиєрея, а унаоколо надписъ: „православни архиєрейски соборъ княжества србскогъ.“

§. 79. На свима своимъ наредбама, правилама и узаконеньима за православну цркву и свештенство, што архиєрейски саборъ буде издавао конзисториями епархиискимъ и апелаторииской, удараће онъ свой печатъ.

§. 80. Сви предмети, кои спадаю у надлежность архиєрейскогъ сабора, како одъ стране црквени власти тако и одъ стране државногъ правительства, шиљаће се митрополиту, кои ће ихъ архиєрейскомъ сабору на решенѣ износити.

Саставъ архиєрейскогъ сабора.

§. 81. Председатель є архиєрейскогъ собора архиепископъ и митрополитъ србски, а членови су сви епархиски архиєреи.

§. 82. При архиєрейскомъ сабору дужность деловодителя испуняваће секретаръ, или кои од членова епархиске београдске конзисториє.

Место и време раднѣ архиєрейскогъ собора.

§. 83. Архиєрейски соборъ скупљаће се ради договараня о стварима, коє спадаю у његову надлежность, у месту где є државно правительство.

§. 84. Архиєрейски соборъ скупљаће се и своє послове радити, редовно єданпутъ у години, и то месеца септембра; но ако би било потребно, саборъ ће се скупляти и у друго време, да своя дела решава.

§. 85. У обадва случая, архиєрейски саборъ дотле ће држати своя засѣдания, докъ нереши сва дела, коя буде имао.

§. Ако би државно правительство имало потребу, да дозна о комъ предмету мнѣние архиєрейског сабора пре него што би се он скупио, министеръ просвете и црквени дела обратиће се тога ради митрополиту. Овай ће то питанѣ саобштити членовима архиєрейског сабора, и шта буде послѣдовало, доставиће реченомъ министеру, а мнѣние членова сабора записаће се у протокол, кои ће они, кадъ се скупе, подписати, но пре него што собор почне радити.

Заседаванѣ и решаванѣ архиєрейског собора.

§. 87. У архиєрейском собору члеови седе по старештву, како є кои пре посвећенъ.

§. 88. При решаваню они даю мнѣние слободно и непристрастно, и у томе се управляю по своіой савести и по правом разумеваню духа и смисла православне християнске вере и нѣни основни начела.

§. 89. Кад су мнѣния членова о ком предмету поделѣна, решава она страна, на коіой є председатель.

§. 90. Заключеня записую се у протоколъ архиєрейскогъ собора, и тай протокол подписую сви, кои су били у заседанию.

§. 91. Кадъ у архиєреискомъ собору нема за саветованѣ три лица, онъ неможе ништа ни решавати, изузимаюћи изборъ авхиєрея.

§. 92. Председатель седи на првомъ месту у архиєрейскомъ собору. Онъ наређує, о коима ће се предметима по реду предузимати договаранѣ и руководи саветованѣ. Онъ прикупля гласове, печевши одъ наймлађегъ по посвећеню члена; одређує дане раднѣ архиєрейскогъ собора и позива на то нѣгове членове; подписує сва акта, наредбе и узаконеня, коя архиєрейски, соборъ издає. У свему томе, у случаю сметнѣ, председателя заступа членъ, кои є по посвећеню найстарии.

Предмети раднѣ архиєреискогъ собора.

§. 93. Архиєрейскии соборъ радиће ове послове:

1. Издаваће наставленя, како да се православна вера у свима своимъ догматима, на светомъ писму и црквеномъ преданию основанима, и благочестивимъ соборима утврђенима, чиста и неповређена обдржава и чува у православномъ народу.

2. Бринуће се о томе, да се истине православногъ верозакона и правила християнскогъ владаня православнима проповедаю, како би се благонравие и християиске добродетельи кодъ умножавале и побожность у ньима крепила се. За ту цель архиєрейскии соборъ саставляће и одобравати проповеди, коє ће свештенство народу у празничне и недельне дане говорити.

3. Архиєрейски соборъ стараће се о узвишеню црквеног благолѣпия; а такође прописиваће и начин свршаваня црквени торжества. — обоє сходно смислу и духу православне цркве.

4. Настояваће, да се све богомолѣ, коє се у различна времена и на различним местима свршаваю, свуда єднако свршаваю.

5. Толковаће правила апостолска, соборна и свети црквени отаца, кадъ се потреба у томе покаже.

6. Одређиваће цензора за књиге богослужбеногъ и вѣрозаконогъ садржая и прописиваће правила за такову цензуру.

7. Одобраваће за печатанѣ и предаванѣ у школама књиге вѣрозаконогъ садржая; а тако исто прегледаће и одобравати и рукописе, по коима би се християнска наука у отечественимъ школама предавала.

8, Прописиваће, каква свойства треба да имаю они, кои траже свештеничкій чинъ мирског или монашескогъ реда.

9. Онъ ће прописивати правила о црквеномъ благочинію.

10. Онъ ће прописивати понаособне дужности свештенства и мирског и монашеског реда, и њиово узаимно одношенѣ у различним црквенимъ и свештенимъ чиновима и званиями.

11. Даваће достойнимъ свештенимъ лицима монашескогъ чина степен архимадритски.

О предметима у овом 93. параграфу довде изложенимъ, наређеня архиерейског собора, подносиће председатель истогъ министеру просвете и црквени дела, кои, пошто то саобштенѣ потврди своимъ подписомъ, архиерейски саборъ издаваће ихъ као узаконеня за црквене власти.—

12. Архиерейски соборъ сачини ће законъ о каштигованю свештеника за сагрешеня и кривице, кое би они учинили у свештеничким дужностима.

13. Избираће годишнѣгъ председателя за апелаторииску нонзисторию (в. §. 54.).

14. Архиерейски соборъ судиће архиерее за учинѣна сагрешеня и кривице у архиерейским дужностима.

15. Стараће се о устройству и повременой потребной поправки богословски школа, као и о томе, кои ће се предмети изъ християнсхе науке и у коимъ школама у Србии предавати.

16. Онъ ће решавати о потреби подизаня и укиданя манастира.

17. Водиће бригу о поболшаню благостаня свештенства и манастира, и одређиваће плату манастирскимъ настоятельима и другимъ свештенимъ лицима монашескогъ чина.

18. Онъ ће прописивати одело степенима свештенства сходно.

19. Онъ одређуе потребни брой протоерея и наместника по епархиями.

20. Онъ ће решавати потребу регулираня епархия и одређивати, колике треба уобште да буду парохие по различнимъ местима Србие.

21. Архиерейски саборъ прописиваће удесне начине за истребляванѣ суевѣрия кодъ народа.

22. Онъ ће одређивати црквене богомолѣ и црквене литие у радне дане, кадъ би се потреба показала.

Сва наређиваня архиерейскогъ собора, коя су одъ дванаесте точке овогъ 93. параграфа изложена, рачунаюћи у тай брой и дванаесту точку, подносиће онъ министерству просвете и црквени дела, и одъ њега очекивати на њи решенѣ државногъ правительства.

§. 94. Архиерейски соборъ обштимъ договоромъ бира епископа и свой изборъ предлаже князу на одобренѣ, на текъ почемъ княз изборъ одобри, соборъ после избранога црквено посвећуе.

§. 95. Кадъ се место когъ архиерея упразни, или кадъ архиерей буде спреченъ да дужностъ изпуњава, заступаће га, по наредби митрополита, у архиерейскои дужности найближи, по месту живленя, архиерей; а кадъ подобанъ случай наступи при митрополиту, митрополита ће, по наредби правительства, заступити онай архиерей, кои е по посвећеню найстаріи.

Архиерей.

§. 96. Архиерей, по позиву своимъ, стараће се сходно црквенимъ прописима о чуваню и одржзваню православне вѣре, о богослужению, о црквеномъ благоустройству и о свестраномъ унапређеню свештенсва свое епархие. Они ће се такође старати и преко дотични епархиски конзистория прописно настоявати о подизаню и поправляню цркви и капела и о оправляню манастира.

§, 97. Изборъ и рукоположенѣ у свештенички чинъ, као и даванѣ свештени звания протоерейски, игумански, настоятельски и т. д. припада епархйскомъ архиерею, кои то извршуе и дае рукоположенима на чинове и звания нуждне документе, кое онъ своимъ подписомъ и печатомъ утврђује. Архиерей извештава епархиску конзисторию, кое е лице рукоположено, у какавъ свештени чинъ, за кою е парохию или манастиръ опредѣлѣно, привремено или на свагда, да би конзистория то обзнанила коме треба.

Исто тако личности архиерея припада изборъ и предлаганѣ министерству просвете и црквени дела на одобренѣ лица за вѣроучителѣ у своіой епархіи: а тако и одређиванѣ лица за извршиванѣ други свештени потреба, као и препремештай съ едне парохие на другу, или изъ едногъ манастира у други, кадъ се ко за такавъ премештай моли. Архиерей, и у томъ случаю, явля конзисторіи или коме треба: коме е лицѧ и кое свештено звание дао и какву му свештену дужностъ одређуе; или на кою га е парохию, или у кои манастиръпреместио, како би се то, обзнанило коме треба.

Съ тога сва лица, коя изброяне свештене чинове и звания, као и премештай траже, обраћаће се на личностъ архиереа.

§. 98. Изборъ и одређиванѣ свештени лица за исповеданѣ, припада такође личности архиерея, кои то явля конзисторіи у потребно време, да она обзнани коме треба.

§. 99. Одсутство изъ парохие или манастира на дуже време одъ три дана, даваће епархиски архиерей, и учиниће наредбу, кое ће свештено лице у дужностима звания заменити одсутствуюћега, и о томе ће явити конзисторіи обзнане ради.

§. 100. Као што архиереи имаю дужностъ свою епархию сваке треће године походити, тако ће они, кадъ такавъ посао свршавали буду, давати о томе известие архиерейскомъ собору, кои ће преписъ од такови известия заедно са своим приметбама, ако какове учинити има, шиляти министерству просвете и црквени дела.

§. 101. Напоследку, епархійски архиерей у србскомъ княжеству; придржаваће се соборни црквени правила, коима су опредѣлена одношеня едногъ епископа према другомъ, као и свакога одъ њи према архиепископу и митрополиту.

Епархіски архиерей у пословима, кое они врше, обдржаваће договоръ и споразумлѣнѣ съ архиепископомъ и митрополитомъ. Што се нерасправи овимъ путемъ споразумленя, или што е од веће важности, почемъ се надлежно митропоритомъ спреми поднеће се собору архиерейскомъ на решенѣ.

(Продужиће се.)

НАЙНОВИЕ.

У Лондону 24. Окт. Данашня „Морн. П". пише: „Не можемо рећи да ли ће се устроити моћи ствари тако, да се велике силе побуде на уништенѣ уговора од 1832. год; но и осим тога кандидация Лайхтенбергова неможе се допустити исто тако као ни кандидация енглескогъ коегъ принца. Против кандидацие грофа од Фландрие не може се то навести Покровительствуюће силе су у томъ питаню сложне жельомъ за благостанѣ Грчке радити, а не да буду раздвоене ревнованѣмъ

— **Нюйорк** 13. Окт. Конфедерирци су код Пеатрібде у Арканзасу потучени, и изгубили су топове с' другимъ ратним потребама.

— Из **Париза** являю да се тамо многи бое, *да се грчки покрешъ неће онако мирно свршити као што е започео* Усльедъ узнемираваюћих вѣсти, кое из Грчке стигоше, држала се на свисвети министарска седница — што е нечувено у Паризу. —

— Изъ **Петрбурга** являю од 25. Окт. да е министар Панин одпуштенъ, а то значи да Горчаков іош еднако чисти кабинет од последователя Неслродове политике, тако зване немачке партае.

Пешта 5. Нов. П. Л. явля се изъ Беча, да се важни догађаи приближую. Државни министаръ г. Шмерлингъ починѣ са главнимъ мађарскимъ воћама у непосредно одношенѣ ступати желећи садашнѣ удесно време употребити на то, не би ли се до споразумлѣня дошло. Као што дописникъ далѣ вели, доћи ће повѣрителни люди државногъ министра у Пешту, да ту започну дѣло споразумлѣня.

По томъ истомъ листу сѣдница царственогъ совѣта свршиће се 13. Новембра.

ОГЛАСИ.

ОБЯВА.

Будући се мирние околности повратиле, то ће многихъ родителя найглавния дужность бити та, да свою децу наново наукама посвете. За оне синове, кои се желе на трговину или занат обратити, али пре тога неке друге науке свршити, препоручуе се

Трговачка и занатлійска школа

(грађанска школа)

Франца Визнера у Темишвару,

коя е, као и друга подобна учебна заведеня у Бечу и Пешти устроена, найбольимъ учебнимъ силама и средствама снабдевена и стекла е за ово две године, одкако постои, лепъ гласъ.

Адресе и питаня нека се управе на предстоятеля заведения Франца Визнера црквена улица брой 181. Школа се починѣ почеткомъ Новембра. — (Програми на србскомъ езику могу се видити кодъ уредничства „Србобрана".)

(78—1—2)

СТЕЧАЙ.

У мѣсту Фелдвару упразнѣно е место девоячкогъ учителя съ платомъ 400 фор. а. вр; обиталиштемъ у натури, баштом; за чишћенѣ школе 10 ф. 50 новч. а. вр; за креду, сунђеръ. мастило и папиръ 10 ф. 50 новч. а. вр; за огревъ сламе.

Они, кои желе звание ово получити, имаю своимъ молбеницама крштено писмо, свидѣтелства о своіой способности, о своіой доякошньой служби, политичномъ и моралномъ владаню приключити до 10. новембра о. г. овамо поднети.

Из засѣдания консисториялног у Н. Саду 12. окт. 1862. држаногъ. (77—2—3

Бр. Е. 828.

Стециште.

За упразднѣно звание србског учителя у вел. Средишту протопресвитерату вршачкомъ, разписуе се стечиште, съ коим е скончана.

1. Плата у готовом новцу 160 фор. а. вр.
2. 30 мерова жита
3. 25 „ кукуруза
4. 9 хвати дрва
5. 2 ланца землѣ

Просителни имаю своя прошения, крштенимъ писмомъ, школскимъ свидѣтелствама, свидѣтелствама о досадашнѣмъ одправляню свое службе, о моралномъ и политичномъ своимъ, поведению подкреплѣна, овомъ духовномъ надлежателству до 11 Новембра т. н. поднети.

Изъ засѣдания консисториалномъ у Вршцу 11 и слѣдуюћег Окт. 1862 држаногъ.

Емилиянъ Кенгелацъ с. р. Епископ

(76—2—3)

ГОСТИЛНИЦА

кодъ

„Зеленога венца"

у

Новом Саду.

Подписани узима частъ овимъ поштованој п. н. публици найпонизние явити, да онъ одъ 1. новембра 1862 речену гостионицу прима.

Елегантанъ и целисходанъ намештай у собама, чистота и укусъ у куйни и у подруиу, ефтиноћа цене, скопчана са найточнином послугомъ — даће високо поштованим п. н. гостима свако задовольство, и нѣгова найревностния тежня бити увекъ та, да особито задовольство свую посећуюћихъ задобие

Особитой благонаклоности найболѣ препоручуюћи се моли за многобройну посету.

найпонизній
Ђорђе Т. Поповићъ.
угоститель и кавеђия.

78—2—2